

सिद्धार्थनगर नगरपालिका कार्यालय

बार्षिक सुशासन प्रतिवेदन

२०७१/०७२

सिद्धार्थनगर, रुपन्देही

२०७२ श्रावण

विषय सूचि

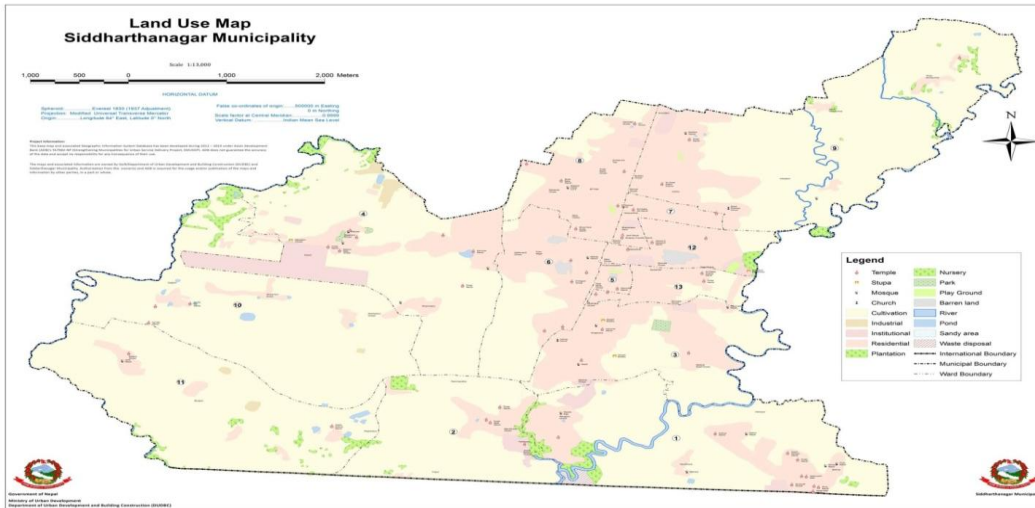
परिच्छेद	शिर्षक	पेज नं.
१	सेवा प्रवाहको अवस्था	१
१.१	पृष्ठभूमी	१
१.२	भूउपयोग	१
१.३	सिमाना	२
१.४	नगरपालिकाका प्रमुख पर्यटकियस्थलहरू	२
१.५	नगरपालिकामा सेवाप्रवाहको अवस्था	२
१.६	सुशासनको अवस्था	३
१.७	सुशासन स्थापनाका लागि गरिएका सकारात्मक प्रयासहरू	३
२	नगरपालिकाको कार्य सम्पादनको अवस्था	५
२.१	नगरपालिकाको कार्यसञ्चालन तथा सम्पादनको अवस्था	५
२.२	योजना निर्माण प्रकृत्यामा जनसहभागिता	५
२.३	वडा नागरिक मञ्च र नागरिक सचेतना केन्द्रको सकृयता	६
२.४	उपभोक्ता समितिको सकृयता	७
२.५	लक्षित बर्गको बजेट विनियोजन तथा खर्चको अवस्था	७
२.६	नगरपालिका भित्र विभिन्न समिति, उपसमितिहरूको क्रियाशिलताको अवस्था	७
३	न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापनमा नगरपालिका	८
४	स्थानीय शासनमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता	९
४.१	नगरपालिका भित्रका उत्तरदायित्व अनुगमन सम्बन्धमा कार्य गरीरहेका गैसस एव नागरिक समाजका संस्थाहरू, क्रियाकलापहरू र कार्यक्षेत्र	९
४.२	नागरिकप्रतिको जवाफदेहिता वृद्धि गर्न संयन्त्र कार्यान्वयनको अवस्था	९
५	अन्तर सम्बन्ध र समन्वय	१३
५.१	ठाडो समन्वय	१३
५.२	तेर्सो समन्वय	१३
५.३	गैरसरकारी संघसंस्था तथा नागरिक समाजसंगको समन्वय	१४
५.४	सञ्चार माध्यमसंगको सहकार्य	१४
६	निष्कर्ष र सभावाहरू	१५
६.१	निष्कर्षहरू	१५
६.२	सुभावाहरू	१५

परिच्छेद एक

सेवा प्रवाहको अवस्था

१.१ पृष्ठभूमी

सिद्धार्थनगर नगरपालिका नेपालको पुरानो नगरपालिकामध्ये एक हो । यसको स्थापना वि.सं. २०२४ (सन् १९६७) मा भैरहवा नगर पञ्चायतका रूपमा भएको हो । सिद्धार्थनगरको रूपमा वि.सं. २०४७ जेष्ठ २८ गते (सन् १९९०) नामाकरण भएको हो । यस नगरपालिकाको भौगोलिक अवस्थितिलाई हेर्दा $८३^{\circ} २६'$ पूर्वी देशान्तर देखि $२७^{\circ} ३१'$ उत्तर अक्षांसमा रहेको छ । यो नगरपालिका समुद्र सतहबाट ११० मिटर उचाईमा रहेको छ । नगरपालिकाको क्षेत्रफलको ३६.०३ व.कि.मी. रहेको छ । २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार नगरपालिकाको जनसंख्या ६३४८३ रहेको छ । जसमध्ये महिलाको संख्या ३१८१० र पुरुषको संख्या ३१६७३ रहेको छ । घरधुरी संख्या १२,४९७, प्रति परिवार औषत सदस्य संख्या: ५.०७ र जनघनत्व प्रति वर्ग कि.मीं ३०१२ जना रहेको छ । जनसंख्याममा पुरुष महिला अनुपात १: १.०५ रहेको छ । नगरमा बसोवास गर्ने प्रमुख जातिहरूमा ब्राह्मण (पहाडी), मुसलमान, क्षेत्री, मगर, गुरुङ्ग आदि छन् । राजनीतिक/प्रशासनिक दृष्टिले यो नगरपालिका रुपन्देहको निर्वाचन क्षेत्र नं. २ मा रहेको छ र जम्मा १३ वटा वडामा विभाजित छ । पछिल्लो तथ्यङ्क अनुसार नगरपालिकाको साक्षरता दर ७८.९४% रहेको छ । क्षेत्रिय अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलको रूपमा निर्माणाधिन गौतम बुद्ध विमानस्थल यसै नगरपालिका भित्र पर्दछ । गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी यस नगरपालिकाबाट २२ कि.मि.को दूरीमा रहेको छ ।

१.२ भू-उपयोग:

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाको कूल भूभागमध्ये अधिकांश भूभाग अझै पनि कृषियोग्य भूमीको रूपमा रहेको छ । यहाँका १,२,४,९,१० र ११ नं वडाका वासिन्दाहरूको प्रमुख पेशा अहिले पनि कृषि नै हो । यद्यपी यहाँका कृषकहरूमा अझै पनि व्यावसायिकताको विकास भैसकेको छैन । अशिक्षा र गरिबीको अवस्था यी क्षेत्रहरूमा विद्यमान रहेको छ । नगरपालिकाको भूउपयोग अवस्था तल उल्लेख छ :

क्र.सं.	वर्गीकरण	क्षेत्रफल (हेक्टर)	प्रतिशत
१.	कृषि क्षेत्र	२९६५	८२.२९%
२.	आवास क्षेत्र	३११	८.६३%
३.	बजार क्षेत्र	५५	१.५३ %
४.	अन्य क्षेत्र	२७२	७.५५%

१.३ सिमाना

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाको सिमाना पूर्वमा बगाहा र बसन्तपुर गा.वि.स., पश्चिममा हाटी बनगाई गा.वि.स. उत्तरमा पडसरी र फर्साटिकर गा.वि.स. र दक्षिणमा भारतको सुनौली (महाराजगञ्ज जिल्ला) रहेका छन् । यो नगरपालिका नेपालको पश्चिमाञ्चल क्षेत्रको निमित्त भारत नेपाल प्रवेशद्वारको रूपमा रहेको छ ।

१.४ नगरपालिकाका प्रमुख पर्यटकियस्थलहरू

नगरपालिका क्षेत्रभित्र प्रमुख पर्यटकियस्थल नभएता पनि लुम्बिनी, देवदह र तिलौराकोट जस्ता पवित्र धार्मिकस्थलको सन्नीकटता र नेपाल भारत व्यापारको प्रमुख नाका भएको कारण यस नगरपालिकामा पर्यटन विकासको ठूलो संभावना रहेको छ । लुम्बिनी क्षेत्रको भ्रमणका लागि आउने पर्यटकहरू तथा भारतबाट स्थलमार्ग हुँदै लुम्बिनी र नेपालका अन्य क्षेत्रहरूको भ्रमणका लागि आउने पर्यटकहरूका निमित्त सिद्धार्थनगर भरपदो विश्रामस्थलको रूपमा विकसित भैरहेको छ । पर्यटकहरूको आरामदायी बसोबासका लागि नगरक्षेत्रभित्र प्रशस्त सुविधायुक्त होटलहरू रहेका छन् ।

१.५ नगरपालिकामा सेवा प्रवाहको अवस्था

सिद्धार्थनगर रुपन्देही जिल्लाको सदरमुकाम पनि भएको कारण जिल्लाका अधिकांश सरकारी कार्यालयहरू यसै नगरक्षेत्रमा रहेका छन् । यस्ता विषयगत कार्यालयहरूबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाहको अवस्था गत वर्ष सन्तोषजनक रहेको छ । नगरपालिकाबाट यस्ता विषयगत कार्यालयहरूसंग आवश्यक समन्वय गरि कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गरिएको छ । चौमासिक रूपमा न.पा.ले आयोजना गर्ने सार्वजनिक सुनुवाईमा विषयगत कार्यालयको तर्फबाट उपस्थिति भई नागरिकका गुनासाहरूको जवाफ र आवश्यक प्रतिबद्धता व्यक्त गर्ने गरेवाट पनि सेवाप्रवाह छिटो छरितो हुनुको साथै सार्वजनिक निकायहरूमा जवाफदेहिता अभिवृद्धि भएको छ ।

नगरपालिकाले आर्थिक बर्ष २०७१/७२ मा नागरिक वडापत्रमा उल्लेख भएका सेवाहरू नियमित रूपमा प्रवाह गरेको छ । सेवा प्रवाहलाई थप व्यवस्थित गर्न क्षतीपूर्ति सहितको नागरिक वडा जारी गरी कार्यान्वयन गरिएको छ । यस नगरपालिकाले सडक, ढल जस्ता भौतिक पूर्वाधार विकास, नियमित नगर

सरसफाई, दमकल सञ्चालन, सडकवृत्ति व्यवस्थापन घरनक्सा स्वीकृति तथा विभिन्न किसिमका सिफारिश सम्बन्धी सेवा नियमित रूपमा प्रवाह गर्ने गरेको छ । यस वर्षमा नगरक्षेत्रमा भुकम्प बाढी पहिरो, महामारी जस्ता विपदहरूबाट उल्लेखनिय क्षति पुगेको छैन । विपद सम्बन्धी सावधानी र पूर्वतयारी भने गर्ने गरिएको छ ।

१.६ सुशासनको अवस्था

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा चालु खर्चतर्फ रु ९,४४,८५,००० र पूजिगततर्फ रु २६,१४,१२,०७४ गरी जम्मा रु ३५,५८,९७,०७४ को बजेट स्वीकृत गरिएको थियो । स्वीकृत बजेटमध्ये आन्तरिक स्रोतबाट रु ४,८८,४८,०६१, अनुदानतर्फ रु ७,४८,८२,०००, राजश्व वाडफँडबाट रु ५५,००,०००, ऋण रु १००,००,००० र बैदेशिक अनुदान (ए.डि.वि)तर्फ रु १८,३६,२६,१०० हुने गरी बजेट स्वीकृत भएकोमा आन्तरिक स्रोततर्फ रु ४,९८,१९,९९०।४१ यथार्थ आय भएको छ भने बाह्य स्रोततर्फको आम्दानी रु २९,१०,६१,२०,५६७।८३ रहेको छ । प्रस्तुत बजेटबाट नगरपरिषद्ले स्वीकृत गरेका योजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका छन् ।

नगरपालिकाको १३ वटै वडाहरूमा वडा सचिवहरूको दरबन्दी रहेको र सबै दरबन्दीहरू पूर्ति भएको अवस्था छ । वडा सचिवहरूको उपस्थिती र सेवा प्रवाह नियमित रहेको छ । यस वर्ष नगरपालिकाले १२३ वटा योजनाहरू सञ्चालन गरेको छ । आन्तरिक स्रोततर्फका करीब ५ प्रतिशत योजना बाहेक अन्य सबै योजनाहरू आषाढ मसान्त भित्रै सम्पन्न भएका छन् । नगरपालिकामा उपलब्ध प्राविधिक जनशक्तिको तुलनामा कार्यबोझ बढ्दै गएको छ । खासगरी निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम र जिल्ला विकास समितिबाट ३ लाख भन्दा कम लागतका योजना सञ्चालन नगरपालिका मार्फत गर्ने नितिले गर्दा योजनाहरूको संख्या वृद्धिसंगै कार्यबोझ समेत बढ्न गएको छ ।

नगरपालिकाबाट ठूला आयोजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन तथा विस्तृत सर्भे डिजाईन समेत गर्ने गरिएको छ । सबै योजनाहरूको लागत अनुमान तयार गरी स्वीकृत गर्ने गरिएको छ । यस वर्ष उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालन हुने योजनाहरूमा नगर विकास प्रशिक्षण केन्द्रसंगको साभेदारीमा ४ दिने आयोजना निर्माण व्यवस्थापन तालिम सञ्चालन गरिएको छ । रु ५ लाख भन्दा बढी लागतका आयोजनाहरूमा आयोजनास्थलमा सूचना पार्टी राख्ने गरिएको छ । सबै योजनाहरूको सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरिएको छ । प्राविधिक कर्मचारीहरूबाट सबै योजनाहरूमा नियमित अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गर्ने गरिएको छ । नगरस्तरिय अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिबाट गत वर्ष जम्मा ५ पटक योजनाको स्थलगत अनुगमन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । अयोजना कार्यान्वयनको समयमा अनुगमनको लागि एउटा आयोजनाको लागि सरदर ४ पटकसम्म प्राविधिक कर्मचारी खटिने गरेको छ । अनुगमनमा वडा नागरिक मञ्चको समेत क्रियाशिलता बढेको छ । नगरस्तरीय अनुगमन समितिबाट पनि आयोजनाको गुणस्तरीय निर्माणको लागि आवश्यक पृष्ठपोषण दिने गरिएको छ ।

नक्सा पास र भवन आचार संहिताको पालना सम्बन्धमा यस वर्ष नगरपालिकाबाट जम्मा ३७८ वटा घर नक्साको अस्थायी स्वीकृती र ४९५ वटा घरनक्साको स्थायी स्वीकृती प्रदान गरिनुका साथै २४८ घरहरूको निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ । भवन आचार संहिता २०७० श्रावण १ देखि कार्यान्वयनमा

ल्याईएको छ ।

१.७ सुशासन स्थापनाका लागि भएका सकारात्मक प्रयासहरू

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाले सुशासनका लागि क्षतीपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र जारी गरी कार्यान्वयन गरिरहेको छ । वेवसाईट मार्फत वित्तिय, भौतिक तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी प्रगति विवरणहरू सार्वजनिकीकरण गरिरहेको छ । राय, सल्लाह र सुभाबको लागि *हेलो सिद्धार्थनगर* नामबाट फेसबुक सञ्चालनमा ल्याएको छ । सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक परीक्षण जस्ता क्रियाकलापले सुशासन कायम गर्नमा थप टेवा पुगेको छ । नगरपालिका बोर्ड बैठकका निर्णयहरू तथा अन्तिम लेखा परीक्षण प्रतिवेदनहरू वेवसाईट मार्फत सार्वजनिक गर्ने गरिएको छ । नियमित प्रगति समिक्षा बैठकको आयोजना पनि यस क्षेत्रका सकारात्मक प्रयासहरू हुन् ।

नगरपालिकाले आम्दानी खर्चको विवरण मासिक, चौमासिक तथा बार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्दै आइरहेको छ । सामाजिक सुरक्षा भत्ता कार्यक्रम अन्तरगत ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्ग तथा दलित बालबालिकाहरूलाई बैक मार्फत बितरण गर्ने गरिएको छ । यस्तो भत्ता प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरूको नाम नामेसी सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाईएको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी तालिम सञ्चालन पश्चात नगरपालिकामा सूचना माग गर्ने क्रम अत्यधिक रूपमा वृद्धि भएको छ । यस अनुरूप गत बर्षको पौष दखि आषाढसम्ममा २८ जना निवेदकहरूलाई निजको माग बमोजिमको सूचना उपलब्ध गराईएको छ । सूचनाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट कार्य गरेबापत यस नगरपालिकाका शाखा/सूचना अधिकृतले राष्ट्रिय स्थानीय अवार्ड २०७१ प्राप्त गर्न सफल भएका छन् ।

नगरपालिकाबाट वडा कार्यालय र नागरिक सचेतना केन्द्रहरूको नियमित अनुगमन गरिएको छ । नगरपालिकामा प्राप्त हुने उजुरी तथा डेलिगेशन टोलिका सुभाब र गुनासाहरूको नियमित रूपमा सुनुवाई गर्ने गरिएको छ । यस बर्ष नगरपालिकामा जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट १ वटा, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट १९ वटा र जनस्तरबाट ८१ वटा उजुरीहरू पर्न आएका थिए । नगरपालिकाले सुनुवाई गर्नुपर्ने उजुरीहरूमध्ये मेलमिलाप केन्द्रबाट ४४ वटा उजुरीहरूमा दुबै पक्षबीच सहपमी कायम गराईएको छ भने अन्य निकायमा उजुरी परी माग भएका विवरण तथा कागजातहरू समयमै उपलब्ध गराईएको छ ।

नगरपालिकामा विभिन्न गैर सरकारी संघ संस्थाहरूले विभिन्न विषयमा काम गरेका छन् । न.पा. ले उक्त संस्थाहरूमध्ये सामाजिक परिचालनका लागि पलकेश नेपाल र एकिकृत शहरी विकास कार्यक्रमका लागि एन.आर.डि.सि. नामक संस्थासंग साभेदारीको रूपमा काम गर्दै आएको छ । गैर सरकारी तथा सामुदायीक संस्थाहरूको कार्यक्रमको अनुगमन तथा समिक्षा गर्ने र कार्यक्रमहरूका विचमा समन्वय गर्ने गरिएको छ । अनुगमनको लागि ऐन, नियम तथा कार्यविधिले तोके अनुसार विषयगत कार्यालय तथा नगरस्तरीय सरोकारवालाहरूको प्रतिनिधित्व रहने गरेको छ । यस्ता समितिहरू तोकिएको जिम्मेवारी निर्वाहका लागि कृयाशिल रहेने गरेका छन् । यि समितिहरूबाट सम्बन्धित विषयमा समय समयमा अनुगमन समेत हुने गरेको छ । नगर सामाजिक परिचालन तथा समन्वय समितिबाट समेत सामाजिक परिचालन सम्बन्धी गतिविधिहरूको अनुगमन हुने गरेको छ ।

नगरपालिकाको कार्य सम्पादनको अवस्था

२.१ नगरपालिकाको कार्यसञ्चालन तथा सम्पादनको अवस्था:

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाको सवै १३ वडाहरूका वडा समिति तथा नगरपालिका कार्यालयबाट दैनिक सेवा प्रवाह गर्ने गरेको छ । यी कार्यालयहरूबाट न.पा.को साधन र स्रोतको सिमामा रहेर कार्यसम्पादन हुँदै आएको छ । सेवा प्रवाहमा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, नियमावलीले गरेका व्यवस्थालाई पूर्णतया पालना भएको छ । वडाहरूबाट भए गरेका कामहरूको मासिक रूपमा तथ्याङ्क सहित समिक्षा हुने गरेको छ । विगतको वर्षमा वडा कार्यालयहरूबाट खुल्ला दिसामुक्त अभियान, सरसफाई अभियान, खोप अभियान तथा पूर्ण साक्षरता जस्ता राष्ट्रिय अभियानहरूमा अधिकतम रूपमा जनपरिचालन गरि लक्ष्यहरू हासिल गर्न सहयोग प्रदान गरिएको छ ।

योजना तर्जुमा गर्दा पूर्व योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट बजेट सिलिङ्ग तयार गरी सहभागितामूलक योजना तर्जुमा गरी पठाउन वडा भेलाको लागि आह्वान गर्ने गरिएको छ । वडा भेला हुनु अगावै न.पा.का सवै १३ वडाहरूमा वडा नागरिक मञ्चहरूको गठन गरिएको छ । उक्त मञ्चका सदस्यहरूलाई एल.जि.सि.डि.को सहयोगमा स्थानीय योजना तर्जुमा तथा प्राथमिकरण सम्बन्धी अनुशिक्षण प्रदान गरिएको छ । तत्पश्चात वडा नागरिक मञ्चको अगुवाई र सकृयतामा वडाका वस्ति एवं टोलहरूमा न.पा.बाट प्राप्त बजेट सिलिङ्गको अधिनमा रही कार्यक्रम तथा आयोजनाको विषयमा छलफल गर्दै वडा भेलाहरू सम्पन्न भएका छन् । भेलाबाट आएका योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई एकिकृत योजना तर्जुमा समितिको बैठकमा राखी छलफल गरिएको छ । एकीकृत योजना तर्जुमा समितिबाट पारित योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई न.पा. बोर्ड बैठकबाट छलफल गरि परिषद् समक्ष पेश गरिएको र परिषद्बाट योजना तथा कार्यक्रमलाई अनितम स्वीकृति दिइएको छ ।

चालु आ.ब. २०७२/०७३ को बार्षिक नीति योजना तथा कार्यक्रम तय गर्नमा वडा नागरिक मञ्चका सदस्यहरूको सकृयता महत्वपूर्ण रहन गयो । यि मञ्चहरूबाट सिफारिस कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू मध्ये ८० प्रतिशत भन्दा बढि योजना तथा कार्यक्रमहरू नगर परिषदबाट पारित भएका छन् । लक्षित वर्गहरूका मागहरू र आवश्यकताहरू समेत यथासंभव सम्बोधन भएका छन् । सामाजिक क्षेत्रका कार्यक्रमहरूले नगर योजना तर्जुमाको इतिहासमा पहिलो पटक प्राथमिकता पाएका छन् ।

नगरपालिकाले कार्यान्वयनमा ल्याएका योजनाहरूलाई राम्रोसंग सञ्चालन गरी चुस्त र दुरुस्त रूपमा सम्पन्न गर्नको लागि सहयोग पुर्याउन स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थाप कार्यविधि २०६९ बमोजिम योजना सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति गठन भएको छ । सो समितिले प्रत्येक योजना सञ्चालन भएको स्थानमा पटक पटक पुगी राय सल्लाह सुझाव दिने गरेको छ । समितिको पदाधिकारीले दिएको सल्लाह सुझावलाई नगरपालिकाले अनुसरण गर्दै कार्यान्वयन गर्दै आएको छ ।

२.२ योजना निर्माण प्रक्रियामा जनसहभागिता :

योजना तर्जुमा गर्दा सहभागितामुलक विधिको अवलम्बन भएको छ । नगरपरिषद् बैठक नियमावलीले तोकेको समयमै सम्पन्न भएको छ । बस्तीस्तरका योजना संकलन र प्राथमिकीकरण गर्नमा वडा नागरिक मञ्चहरूको भूमिका प्रभावकारी रहेको छ । लक्षित वर्गका योजना छनौटमा नागरिक सचेतना केन्द्रहरूले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेका छन् ।

२.३ वडा नागरिक मञ्च र नागरिक सचेतना केन्द्रको सक्रियता :

क) वडा नागरिक मञ्च

योजना प्रकृया शुरूनु अगावै अर्थात् २०७१ कार्तिक मंसिर महिनामा ६ वटा सामाजिक परिचालन कार्यक्रम लागु भएका वडामा वडा नागरिक मञ्चको पुर्नगठन र अन्य ७ वडाहरूमा वडा नागरिक मञ्चको गठन गरियो । योजना प्रकृत्यामा वडा नागरिक मञ्चको पुर्ण संलग्नता रहेको छ । निर्वाचित प्रतिनिधी नभएको शुन्य अवस्थामा यस मञ्चले सहभागितात्मक योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा सहयोग गरेको छ । वडा तहमा न.पा.को बजेट सिलिङ्गको आधारमा छलफल चलाई प्राथमिकताको आधारमा लक्षित वर्ग अन्तरगतका योजना र अन्य योजनाहरू स्पष्ट छुट्टिने गरी एकिकृत योजना तर्जुमा समिति समक्ष सिफारिश भएको छ । वडा नागरिक मञ्चबाट सिफारिश गरिएको ६३ आयोजनाहरू मध्ये ४३ वटा योजनाहरू नगरपरिषद्बाट २०७२/०७३ को लागि पारित भएका छन् । कुल पुंजिगत बजेको ६ प्रतिहत भन्दा बढि रकम सामाजिक क्षेत्रमा विनियोजन भएको छ ।

वडा नागरिक मञ्च तथा नगरपालिकाको महत्वपूर्ण प्रयासको कारण लक्षित वर्गका क्षमता विकास कार्यक्रम, आयआर्जन तथा रोजगारमूलक कार्यक्रमहरू १३ वटै वडाहरूका लागि पारित भएका छन् । सामाजिक परिचालकहरूले वडा नागरिक मञ्चको सदस्य सचिवको रूपमा काम गर्दै आवश्यक सहजिकरण गर्दै आएका छन् । १३ जना सामाजिक परिचालकहरू तथा वडा नागरिक मञ्चका संयोजकहरूलाई योजना तर्जुमा प्रकृया तथा सार्वजनिक परिक्षण सम्बन्धी विषयमा LGCDP/LDTA/LGAF को समन्वयमा नगरपालिकाबाट विभिन्न चरणमा तालिम प्रदान गरिएको छ । वडा नागरिक मञ्चबाट उपभोक्ता समिति गठन देखि आयोजना कार्यन्वयन र अनुगमनमा सहयोग प्राप्त हुने गरेको छ ।

नगरपालिकाबाट संचालित प्रत्येक आयोजनाको लागि अनुगमन समितिगठन हुने र यो समितिको बैठकमा वडा नागरिक मञ्चबाट १ जना पुरुष र १ जना महिलाको उपस्थिती रहने गरेको छ । आयोजना सम्पन्न पश्चात सार्वजनिक परिक्षण हुने गरेको र यसमा वडा नागरिक मञ्चका सदस्यहरूको उल्लेख्य उपस्थिती, सहयोग र सहजिकरण हुने गरेको छ । गत वर्ष सम्पन्न सबै १२३ आयोजनाको सार्वजनिक परिक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ । वडा नागरिक मञ्चका सदस्यहरूको नगरपालिकाबाट संचालित सरसफाई कार्यक्रम, खुल्ला दिशामुक्त अभियान, चेतनामुलक अभियान, सामुदायिक मेलमिलाप, नागरिक सचेतना केन्द्रबाट संचालित जिविकोपार्जन कार्यक्रम आदीमा समेत सकृय संलग्नता रहने गरेको छ ।

ख) नागरिक सचेतना केन्द्र

यस नगरपालिकामा वि.स.२०६८ सालबाट सामाजिक परिचालन कार्यक्रम कार्यान्वयनमा रहेको छ । जस अन्तरगत नगरका ६ वटा वडाहरूका अति विपन्न वस्तीहरूमा एक एक वटा नागरिक सचेतना केन्द्रहरू संचालनमा आएका छन् । यि केन्द्रहरूको परिपक्वता मापन गर्दा सबै केन्द्रहरू परिपक्व स्थितिमा आई पुगेका छन् । सबै सचेतना केन्द्रका सदस्यहरूको योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा अर्थपूर्ण सहभागिता रहने गरेको छ । नगर परिषद्बाट सचेतना केन्द्रकोलागि क्षमता विकास कार्यक्रम अन्तरगत बजेट विनियोजन गरिएको छ । ६ वटा सचेतना केन्द्रहरूमा घुम्तिकोष रकम रु एक लाख संचालनमा ल्याई १ वर्षको अवधिमा ५० जना सदस्यहरू लाभान्वित भएका छन् । घुम्ति कोषबाट लिएको रकम बाख्रा/ कुखुरा पालन, तरकारी खेती, ससानो व्यापारिक पसल आदीमा लगानि गर्ने गरिएको छ । यसैगरि केन्द्रका सदस्यहरूबाट खुल्ला दिसामुक्त वडा घोषणा, पुर्ण खोपयुक्त वडा घोषणा, पुर्ण साक्षर नगर जस्ता राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूमा पूर्ण सकृयता रहने गरेको छ । गरिविको अन्तरनिहित कारण विश्लेषण कार्य (UCPA) सबै १३ वटै वडामा सम्पन्न भएको छ । सचेतना केन्द्र स्थापना हुन बाँकी ७ वटा वडाहरूमा केन्द्र गठनका लागि अन्तिम चरणको गृहकार्य भएको छ ।

२.४ उपभोक्ता समितिको अवस्था :

उपभोक्ता समितिहरू स्थानिय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०६९ बमोजिम गठन हुने गरेका छन् । समितिमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागितालाई अनिवार्य गरिएको छ । ठूला योजना सञ्चालन गर्ने उपभोक्ता समितिहरूलाई अनुशिक्षण दिने गरिएको छ । समितबाट सञ्चालन हुने आयोजनाहरूमा आयोजना सम्पन्न पश्चात सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरिएको छ । उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन हुने योजनाहरूमा सार्वजनिक सुनुवाई तथा सञ्चार माध्यमहरू मार्फत नागरिक निगरानी हुने गरेको छ । उपभोक्ता समितिहरूबाट प्रचलित ऐन नियम तथा कार्यविधिहरूको परिपालना सन्तोषजनक रूपमा भैरहेको हुंदा उपभोक्ता समिति उपर चेतावनी, कारवाही तथा पुनरगठन जस्ता घटना हुने गरेका छैनन् ।

२.५ लक्षित वर्गको बजेट विनियोजन तथा खर्चको अवस्था :

स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०६९ अनुसार लक्षित वर्गको लागि बजेट विनियोजन गर्ने गरिएको छ । यस्तो बजेटबाट अधिकशतः पूर्वाधार विकास सम्बन्धी योजना सञ्चालन भएका छन् । साथै विनियोजित बजेट अधिकशत रूपमा खर्च भएको छ । यस वर्षको परिषद्बाट लक्षित वर्गको लागि तोकिएको पूंजीगत बजेटको ३५ प्रतिशत सुनिश्चित गरि आय आर्जन, क्षमता विकास, सिपमूलक कार्यक्रमहरू तथा सम्बन्धित वर्गका जनताले प्रतक्ष्य फाइदा पाउने पूर्वाधार विकासका योजनाहरूमा नागरीक वडा मञ्चको सिफारिस अनुसार विनियोजन गरिएको छ ।

२.६ नगरपालिका भित्र विभिन्न समिति, उपसमितिहरूको क्रियाशिलताको अवस्था:

नगरपालिका अन्तरगत अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति, एकिकृत योजना तर्जुमा समिति, नगर स्तरिय खानेपानी तथा सरसफाई स्वच्छता समन्वय समिति, सामाजिक परिचालन समन्वय समिति, पदपुर्ति समिति, सार्वजनिक नीजि साभेदारी प्रवर्द्धन समिति, राजश्व परामर्श समिति, आयोजना व्यवस्थापन समिति जस्ता समितिहरू गठन भई क्रियाशिल रहेका छन् । समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्ने गरेको छ । समितिको काम कारवाही सम्बन्धी प्रतिवेदन नगरपालिका बैठकमा प्रस्तुत भई छलफल समेत हुने गरेको छ ।

परिच्छेद तीन

नगरपालिकाको कार्य सम्पादनको अवस्था

नगरपालिको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापनमा प्रत्येक वर्ष अंक बढ्न गई उत्कृष्टतातर्फ उन्मुख रहेको छ । नगरपालिकाले प्राप्त हुने अनुदानमा बढोत्तरी हुनुका साथै नगरपालिकाले सम्पादन गर्ने क्रियाकलापहरू थप व्यवस्थित हुदै गएका छन् । यसबाट नगरपालिकाले गरेका कार्यहरू प्रचलित ऐन, नियम, कार्यविधि तथा निर्देशिका बमोजिम रहेको समेत पुष्टि भएको छ । आ.ब. २०७०/७१ को मूल्यांकनमा नगरपालिकाले प्राप्त गरेको नतिजा तल यस प्रकार रहेको छ :

नगरपालिकाको कार्यालयको आ.ब. २०७०/७१ को कार्यक्षेत्रगत नतिजा

कार्यसम्पादन मापन/क्षेत्र	सूचक संख्या	अधिकतम अंक	प्राप्तांक	प्रतिशत
१.स्थानीय शासन	८	२०	१७	२०.५
२.वित्तीय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन	११	२८	२३	२७.७
३.योजना तथा कार्यक्रम व्यवस्थापन	८	२०	१९	२२.९
४.संगठन तथा जनशक्ति विकास	५	१०	९	१०.८
५.शहरी आधारभुत सेवा व्यवस्थापन	८	२२	१६	१९.३१
जम्मा	४०	१००	८४	

माथि उल्लेख गरिए अनुसार न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादनको मापनमा नगरपालिकाको छैठौँ स्थान रहेको हुदा नगरपालिकालाई १५ प्रतिशत थप अनुदान प्राप्त हुने भएको छ ।

आ.ब. २०६४/६५ देखि आ.ब २०७०/७१ सम्म ७(सात) वर्षको तुलनात्मक तालिका

क्र.स.	आ.ब.	प्राप्ताङ्क	अनुदान	कैफियत
१	२०६४/६५	३७	१० प्रतिशत कटौती	
२	२०६५/६६	५८	१० प्रतिशत थप	१९ औँ स्थानमा

३	२०६६/६७	६८	१० प्रतिशत थप	२३ औं स्थानमा
४	२०६७/६८	८१	२५ प्रतिशत थप	१० औं स्थानमा
५	२०६८/६९	८०	१० प्रतिशत थप	१० औं स्थानमा
६	२०६९/७०	८२	१५ प्रतिशत थप	६ औं (छैठौं) स्थानमा
७	२०७०/७१	८४	१५ प्रतिशत थप	६ औं (छैठौं) स्थानमा

परिच्छेद चार

स्थानीय शासनमा पारदर्शिता र जवाफदेहीता

४.१ नगरपालिका भित्रका उत्तरदायित्व अनुगमन सम्बन्धमा कार्य गरीरहेका गैसस एव नागरिक समाजका संस्थाहरू, क्रियाकलापहरू र कार्यक्षेत्र :

सिद्धार्थनगर नगरपालिका भित्र टान्सपरेन्सी इन्टरनेशनल नामक अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाको आर्थिक सहयोगमा पारदर्शि नेपाल नामक गैर सरकारी संस्थाले सेवा प्रवाह र नागरिक उत्तरदायित्व सम्बन्धी विषयमा नागरिक प्रतिवद्धता पत्र, वहिर्गमन मत सर्वेक्षण तथा अन्तरक्रिया जस्ता कार्यक्रम समय समयमा सञ्चालन गर्ने गरेको छ । २ वटा रेडियो तथा स्थानीय पत्र पत्रिका, नागरिक सरोकार समाज, मोर्निंग वाक ग्रुप जस्ता नागरिक समाजका संस्थाहरूले उत्तरदायित्व अनुगमन सम्बन्धी कार्यहरू गरिरहेका छन् । नगरपालिकाले *हेलो सिद्धार्थनगर* नामक फेसबुक, उजुरीपेटीका, सार्वजनिक सुनुवाई जस्ता माध्यमहरूबाट नागरिकहरूको सुझाव लिने र सो सुझावहरूको कार्यान्वयन गर्ने गरेको छ ।

यसैगरी स्थानीय शासन तथा उत्तरदायी संयन्त्रको सचिवालयबाट छनोट भएको इन्द्रेणी नामक नागरिक समाजको संस्था वाट स्थानीय निकायको नीति नियम तथा कानुनी व्यवस्थाको परिपालना अनुगमन परियोजना कार्यान्वयन भई नागरिक वडा मञ्चका सदस्यहरूलाई सार्वजनिक परिक्षण सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम संचालन भएको छ ।

४.२ नागरिकप्रतिको जवाफदेहीता वृद्धि गर्न संयन्त्र (Tools) को कार्यान्वयनको अवस्था:

४.२.१ सार्वजनिक निकायले सञ्चालन गरेका संयन्त्रहरूको कार्यान्वयन को अवस्था:

(क) सार्वजनिक सुनुवाई :

गत बर्षमा नगरपालिकाबाट स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, स्थानीय निकाय सार्वजनिक सुनुवाई कार्यविधि २०६७ बमोजिम प्रत्येक चौमासिकमा पर्ने गरी ३ पटक सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको आयोजना गरिएको छ । वडा नागरिक मञ्चबाट लक्षित वर्गको कार्यक्रम तथा आयोजना छनौटमा सहजिकरण तथा अधिकारको वारेमा सुसुचित गरेको कारण ति वर्गका नागरिकहरूमा योजना प्रकृया तथा सार्वजनिक सेवा तथा नीति निर्माणको विषयमा चासो बढेको छ । यसबाट सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परिक्षण जस्ता कार्यक्रममा सहभागी हुने र आफ्ना धारणा र विचारहरू निर्धक्क पूर्वक राख्ने क्रम बढ्दो रूपमा रहेको छ । गत वर्ष आयोजना भएका सार्वजनिक सुनुवाईमा लक्षित वर्गबाट जम्मा वटा प्रश्नहरू सोधिएको थियो । त्यस्ता सुझाव र प्रश्नहरूको समाधानका लागि उपलब्ध साधन स्रोत र क्षमताले भ्याएसम्म सम्बोधन गर्ने गरेको छ । नगरपालिकाबाट सम्बोधन हुन वांकि विषयहरूलाई सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने गरिएको छ । हरेक सार्वजनिक सुनुवाईमा उठाइएका विषयहरूमा भएको प्रगतिलाई पछिल्लो सार्वजनिक सुनुवाईमा प्रस्तुत गर्ने गरिएको छ ।

गत वर्षको सार्वजनिक सुनुवाईको उपस्थिति

सि.नं	समयावधी	पुरुष	महिला	जम्मा
१	पहिलो चौमासिक	१४९	९३	२४३
२	दाश्रो चौमासिक	६०	१५	८५
३	तेश्रो चौमासिक	१४८	८५	१९३

(ख) सार्वजनिक परीक्षण:

नगरपालिकाबाट संचालित सम्पूर्ण आयोजनाहरूको कार्य सम्पन्न भएपश्चात सार्वजनिक परीक्षण गर्ने गरिएको छ । सार्वजनिक परीक्षणमा उपभोक्ता समिति र आयोजनाको अनुगमन समितिका सदस्यहरू सहित अधिकतम आयोजना लाभग्राहिहरूको उपस्थिति रहने गरेको छ । यस्ता कार्यक्रमहरूमा वडा नागरिक मञ्चका सदस्यहरूको पनि उल्लेख्य उपस्थिति रहने गरेको छ ।

(ग) सामाजिक परीक्षण:

स्थानीय निकाय (आर्थिक प्रशासन) नियमावली, २०६४ को नियम २०१ को उपनियम (१) तथा स्थानीय निकाय साजिक परीक्षण कार्यविधिले तोके बमोजिम आर्थिक बर्ष प्रारम्भ भएको प्रथम चौमासिक भित्र बर्षको एक पटक सामाजिक परीक्षण गर्ने गरिएको छ । न.पा र न.पा भित्रका सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरूबाट एक वर्षको अवधिमा भए गरेका सामाजिक जिम्मेवारी वहन सम्बन्धी स्वतन्त्र परामर्शकर्ताबाट अध्ययन र परीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । सामाजिक परीक्षणबाट आएका सुझावहरूलाई नगरपालिका र सम्बन्धित निकायले पृष्ठपोषणको रूपमा लिई कार्यान्वयन गर्ने गरिएको छ ।

(घ) नागरिक वडापत्र :

नगरपालिकाले २०५६ सालमा प्रथम पटक नागरिक वडापत्र जारी गरी बार्षिक रूपमा परिमार्जन गर्दै सोही बमोजिम कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । २०७१ भाद्र देखि केही सेवा प्रवाहका क्षेत्रमा क्षतीपुर्ती सहितको नागरिक वडापत्र जारी गरि कार्यान्वयन गरिएको छ । सबै १३ वटा वडामा नागरिक वडापत्र जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । ईलेक्ट्रोनिक नागरिक वडापत्र तथा टेलिफोनबाट Audio Notice Board समेत कार्यान्वयन गर्ने तयारीमा नगरपालिका रहेको छ ।

(ङ) अन्य जवाफदेहीता वृद्धि गर्ने संयन्त्रको कार्यान्वयनको अवस्था :

नागरिक प्रतिवेदन पत्र (Citizen Report Card) :

सिद्धार्थनगर नगपालिका कार्यालयले सार्वजनिक सुनुवाई गर्दै आएको छ । सो सुनुवाई हुनुपूर्व नागरिक प्रतिवेदन (Citizen Report) तयार गरी पेश गरी सो माथि छलफल गरी सुभाबहरु प्राप्त भयो । यस सम्बन्धि एक विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

नागरिक प्रतिवेदन (Citizen Report) को एक नमुना

राम्रा लागेका कुराहरु	सुधार गर्नुपर्ने कुराहरु
<ul style="list-style-type: none"> ● नगरिक वडा पत्र राखिनु ● कार्य सजिलो छिटो छरितो भएको ● कर्मचारीको उपस्थिति राम्रो ● पहिला भन्दा सुधार छ ● सरसफाई सम्बन्धी नगर भित्र अभियान चलाईनु ● वडा र नगरपालिका दुवै ठाँउमा कर्मचारी समयमा भेटिन्छन् । ● मिठो बोलि र मिलनसार छन् । ● आजकाल ईन्जिनियरहरु पनि कार्यालयमा भेटिने गरेका छन् । 	<ul style="list-style-type: none"> ● नक्सा फाँटमा ईन्जिनियर थप गर्न पर्ने तथा नक्सा पास गर्ने काम छिटो छरितो गर्नुपर्ने, ● नगरपालिकाको कार्यालय समय भित्र प्राविधिक ईन्जिनियरहरु बहिरि कामका लागि जाने परिपाटि बन्द गर्नु पर्ने । ● नगरपालिकाको काम वडा बाट पनि हुनु पत्थो ● भौतिक संरचना सुधार गर्नुपर्ने, ● कर्मचारीको व्यवहारमा व्यवहारमा सुधार गर्नु पर्ने ● बाटो घाटो, नाला बनाउनु पर्ने, ● सरसफाईको लागि नियमित रुपमा नगरभित्र जान थप गाडिको व्यवस्था गर्नु पर्ने । ● गल्लामण्डिको वाटो पिच गर्नु पर्ने,
<ul style="list-style-type: none"> ● रुपन्देही जिल्लाका अन्य नयाँ नगरपालिकाको तुलनामा यो नगरपालिकाको आयश्रोत राम्रो छ ● एडिबिको लगानीमा ठुला आयोजनाहरु सञ्चालित भएका छन् । ● न.पा. का ४, ५, ९, र १० नम्बर कोठाहरु राम्रो लाग्यो । काम छिट्टै भयो । 	<ul style="list-style-type: none"> ● विकास निर्माण प्रभावशालीको व्यक्तिको प्रभावको आधारमा भएको देखिन्छ, ● नगर भित्र विभिन्न ठाँउमा बाल बगैचा तथा बालबालिकाहरुलाई खेलका लागि पार्कको व्यवस्था गर्नुपर्ने, ● निरक्षरलाई सेवा दिदा बढी ध्यान दिनु पर्ने ● हेल्प डेक्समा बस्ने कर्मचारीले नजानेका व्यक्तिको फारम भर्न सहयोग गर्नु पर्ने । ● लुम्बिनी गेट नजिकैको ठेला, गाडि पार्किङ्ग हटाउने या व्यवस्थित गर्नु पर्ने । ● सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण प्रति ध्यान दिन पर्ने । ● सार्वजनिक सुनुवाईमा भएका प्रतिवद्धता कार्यान्वयनमा जोड दिन पत्थो । ● भौतिक संरचना सुधार गर्नुपर्ने, ● न.पा.बाट सञ्चालित योजनाहरुको अनुगमन प्रभावकारी बनाउनु पर्ने । ● कामको गुणस्तरमा ध्यान दिनुपर्ने ।

	<ul style="list-style-type: none"> ● सरसफाईको लागि नियमित रूपमा नगरभित्र जान थप गाडिको व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
--	---

सामुदायिक अंक पत्र (Community Score Card), सार्वजनिक खर्चको सोधखोज तथा पालना अनुगमन (Public Expenditure Tracking Survey & Compliance Monitoring) सम्बन्धी कार्य गर्ने गरिएको छैन ।

४.२.२ नागरिक समाजका संघ सस्थाहरूले सञ्चालन गरेका अन्य संयन्त्रहरूको अवस्था:

Exit poll: पारदर्शि नेपाल सिद्धार्थनगरले मिति २०७१।१।२० मा कार्यालय परिसरमा नगरपालिकाबाट सेवा लिई फर्किने सेवाग्राही नागरिकहरूसंग अभिमत लिने काम भएको थियो । सो कार्यक्रमबाट सार्वजनिक पर्ति जग्गाको संरक्षण गर्नुपर्ने, वडाबाट छनौटमा परेका योजनाहरू परिषद्मा नपरेको, सरसफाई र नाली व्यवस्थित गर्नु पर्ने, सडक मर्मत निर्माणमा जनसहभागितामा जोड दिनुपर्ने लगायत सुझावहरू प्राप्त भएको र नगरपालिकाले सो सम्बन्धी विषयमा तत्काल सुधारको प्रतिवद्धता जाहेर गरेको छ ।

४.२.३ नगरपालिकामा गुनासा सुनुवाई सम्बन्धी व्यवस्था:

सुशासन सम्बन्धी ऐन, नियम र स्थानीय निकाय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, स्थानीय निकाय सार्वजनिक सुनुवाई सम्बन्धी कार्यविधि बमोजिम नगरपालिकाले गुनासो सुन्ने अधिकारी वरिष्ठ अधिकृत श्री विवेककुमार खनाललाई तोकेको छ । नगरपालिकाले नागरिकका गुनासो प्राप्त गर्न सुझाव पेटीकाको प्रयोग गर्ने गरेको छ । नगरवासीले गुनासो पेटीका भन्दा टेलिफोनबाट अत्यधिक गुनासाहरू राख्ने गरेका छन् । यसरी आउने गुनासाहरूमध्ये सबैभन्दा बढी फोहोरमैला व्यवस्थापन, सडक ग्राभेल तथा सडक वृत्ति व्यवस्थापन सम्बन्धमा आउने गरेको छ । सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण तथा डुवान सम्बन्धमा समेत गुनासाहरू आउने गरेको पाईएको छ । आएका गुनासाहरूलाई नगरपालिकाको साधन स्रोतले भ्याएसम्म कार्यान्वयन गर्दै आएको छ ।

४.२.४ सूचना अधिकारीको व्यवस्था र नगरपालिकाको सञ्चार र पारदर्शिता सम्बन्धी अभ्यास :

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन २०६४ तथा नियमावली २०६५ बमोजिम पारदर्शिताको क्षेत्रमा प्रयाप्त काम भएका छन् । नगरपालिकाले शाखा अधिकृत देवप्रसाद ज्ञवालीलाई सूचना अधिकारी तोकेको छ । न.पा.का गतिविधिहरू सार्वजनिक गर्नको लागि दुई वटा एफ.एम. रेडियोहरू (रुपन्देही एफ.एम. र सिद्धार्थ एफ.एम.)मा मासिक चार पटक तथा लुम्बिनी टेलिभिजनबाट मासिक दुई पटक कार्यक्रम प्रसारण हुने बार्षिक सम्झौता भई सञ्चारको व्यवस्थापन गरिएको छ । सिद्धार्थनगर नगरपालिकाले वेवसाईट राखेको छ र यसमा लेखापरीक्षणका प्रतिवेदनहरू, नगरपालिका बोर्ड बैठकाका निर्णयहरू, नगरपरिषद्का निर्णयहरू राख्ने गरिएको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी कर्मचारी तथा नगरस्तरिय राजनीतिक दलका प्रतिनीधिहरू समेत गरी ६५ जनालाई तालिम दिईएको छ । अधिल्लो आ.ब. मा २८ जना सूचना मागकर्तालाई सूचना उपलब्ध गराईएको छ । न.पा.बाट १९ प्रकारका स्वतः खुलाशा गर्नुपर्ने सूचनाहरू समयमै खुलाशा गरिएको छ ।

४.२.५ वित्तिय जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी व्यवस्था:

नगरपालिकाको आम्दानी र खर्च मासिक, चौमासिक, तथा बार्षिक रूपमा नगरपालिकाको website www.siddharthanagar.org.np मा राखिएको छ । रुपन्देही एफ.एम., सिद्धार्थ एफ.एम. गरी २ वटा एफ.एम., लुम्बिनी टेलिभिजनबाट र पत्रिकामा प्रकाशित गरी सार्वजनिक गर्ने गरिएको छ । नगरपालिकाको अन्तिम लेखा परीक्षण प्रतिवेदन वेवसाईटमा राख्ने गरिएको छ । अन्तिम लेखा परीक्षणबाट औल्याएका विषयहरूलाई नगरपरिषद्मा पेश भई सुधारका लागि निर्णयहरू गर्ने गरिएको छ । नगरपालिकाको खाता सञ्चालन कार्यकारी अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट हुने गरेको छ । नगरपालिकामा आ.ब. २०६९/७० देखि एकिकृत सम्पत्ति करको शुरुवात भएको छ । यस कर अन्तरगत आ.ब. २०७१/७२ मा बार्षिक रु १ करोड आठ लाख आम्दानी भएको छ । नगरपालिकाको व्यसाय कर, अन्य कर, दस्तुर, दण्ड, जरिवाना, लगायतका स्रोतहरू र तिनीहरूको आम्दानीको व्यवस्थापनका सन्दर्भमा पारदर्शिताका लागि वेवसाईटमा राखीएको छ । आम्दानी र खर्च शिर्षक अन्तरगत मासिक चौमासिक तथा बार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गरी माथि उल्लेख गरिए बमोजिम सार्वजनिक गर्ने गरिएको छ ।

परिच्छेद पांच

अन्तरसम्बन्ध र समन्वय

५.१ ठाडो समन्वय :

नगरपालिका कार्यालय र वडा समितिको कार्यालयबीच राम्रो समन्वय हुने गरेको छ । न.पा.को संगठन संरचना अनुसार तीन महाशाखाहरूले आआफ्नो शाखाहरू र शाखाहरूले सम्बन्धित कर्मचारीलाई आवश्यक निर्देशन, राय सुझावहरू प्रदान गर्ने गरिएको छ । कर्मचारीहरूको मनोबल बढाउने र उत्प्रेरित गर्ने उद्देश्यले नगरपरिषदले उत्कृष्ट कार्यसम्पादन भएका कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने गरिएको छ । वडा कार्यालयहरूको सम्बन्धमा कुनै वडा सचिव विदामा रहदा अर्को वडा सचिवले उक्त कामको जिम्मेवारी लिई सेवा प्रवाह सुचारु गरिन्छ । नगरपालिकाले मासिक रूपमा वडा सचिवहरूसंग बैठकको आयोजना गर्ने र वडागत कार्य प्रगति तथा समस्याहरूका बारेमा छलफल हुने र तत्काल समाधान गर्न सकिने समस्याहरू सम्बोधन हुने गरेको छ । न.पा.वाट समय समयमा वडा कार्यालयहरूको अनुगमन हुने गरेको छ । यसैगरी वडामा सञ्चालनमा रहेका गैर सरकारी एवं सामुदायिक संस्थाहरूलाई वडा कार्यालयहरूसंगको समन्वयमा काम गर्ने नीतिमा जोड दिने गरिएको छ ।

५.२ तेस्रो समन्वय :

नगरपालिकाले विभिन्न कार्यालयहरू जस्तो जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय, नेपाल टेलिकम, खानेपानी संस्थान, शिक्षा कार्यालय, यातायात कार्यालय, नेपाल बिद्युत प्राधिकरण, जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय, कृषि विकास बैंक लिमिटेड आदीकोबीचमा असल समन्वय कायम गरेको छ । न.पा.वाट संचालन गर्ने सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माण छिटो छरितो पारदर्शि, प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय बनाउनको लागि सरकारी एवं गैर सरकारी कार्यालयहरूसंग सुचना आदान प्रदान, छलफल तथा समिक्षा गर्ने गरिएको छ । कतिपय नगरस्तरीय समितिहरूमा विषयगत कार्यालयको उपस्थितिले समन्वय र सभेदारी अभिवृद्धि गरेको छ ।

अन्य कार्यालयहरूवाट पनि न.पा. मा आवश्यक विषयमा समन्वय गर्ने गरिएको छ । न.पा.र ति कार्यालयका कर्मचारीहरूकाबीचमा सुमधुर सम्बन्ध रहेको छ । न.पा.का गतिविधिमा प्रभावकारीताको लागि महाशाखा महाशाखा र शाखा शाखाबीचमा पनि संगठन संरचना अनुसार कार्यगत समन्वय रहेको र यि सबै समन्वयको अनुगमन कार्यालय प्रमुखवाट हुने गरेको छ । न.पा.का वडा कार्यालयहरूको समेत विषयगत कार्यालयहरूसंग समन्वय रहेको र सहयोग आदान प्रदान हुने गरेको छ ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय र जिल्ला ट्राफिक कार्यालयसंग खासगरी सडक पेटीमा राखीएका व्यवसायीक र निर्माण सामग्रीहरू हटाउने, पार्किंग व्यवस्थित गर्ने, बसपार्कलाइ व्यवस्थित गर्ने, छाडा पशुबस्तुहरू नियन्त्रण गर्ने, रिक्सा तथा ठेलाहरूको व्यवस्थापन गर्ने, विकास निर्माण कार्यमा आउने अवरोधहरू हटाउने जस्ता कार्यमा सहयोग आदान प्रदान हुने गरेको छ । सडक विस्तारको क्रममा हटाउनु पर्ने खानेपानीको पाईप लाईन, विद्युत तथा टेलिफोन पोल स्थानान्तरणका लागि क्रमशः खानेपानी संस्थान, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र नेपाल टेलिकमसंग समन्वयमा कायम हुदै आएको छ । खानेपानी सुविधा विस्तारका क्रममा सडक तथा पेटी काट्नु परेमा नगरपालिकाको सिफारिशका आधारमा मात्र काम गर्ने गरी समन्वय गरिएको छ । भिटामिन तथा पोलियो खुवाउने जस्ता राष्ट्रिय कार्यक्रममा पनि सम्बन्धित कार्यालयहरूसंग सहकार्य हुदै आएको छ ।

५.३ गैरसरकारी संघसंस्था तथा नागरिक समाजसंगको समन्वयः

न.पा.को गैरसरकारी संघसंस्था तथा नागरिक समाजका निकायहरूसंग समन्वय हरहमेशा हुने गरेको छ । वडास्तरिय स्वास्थ्य तथा सरसफाई समितिहरू, वडा नागरिक मञ्च, नागरिक सचेतना केन्द्र, वडास्तरिय बालबालिका क्लबहरू, वडास्तरिय शिक्षा सम्बन्धी समितिहरू लगायत संघ संस्थाहरूसंग समन्वय र सहकार्यमा कार्यक्रमहरू गर्दै आएको छ ।

बेला बेलामा नगरपालिकाले आयोजना गर्ने विभिन्न कार्यक्रममा उल्लेखित संघसंस्थाहरूको सक्रिय सहभागिता भई नगरपालिकालाई सल्लाह सुझावहरू प्राप्त हुने गरेको र सोका आधारमा नगरपालिकाले विकास निर्माण लागयतको कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याउने गरेको छ । यस्तो समन्वयको कारण कार्यक्रम कार्यन्वयनमा दोहोरोपन नआउनुको साथै संघ संस्थाहरूबाट भए गरेका कामहरूको विषयमा पनि नगरपालिकालाई जानकारी हुने गरेको छ । नगरपालिकाले नागरिक समाज एवं निजि क्षेत्रलाई विकास सभ्भेदारको रूपमा लिने गरेको छ ।

५.४ सञ्चार माध्यमसंगको सहकार्य :

नेपाल पत्रकार महासंघ लागयत सञ्चार माध्यमसंगको भूमिका र नगरपालिकाको समन्वय सुमधुर रहेको छ । नगरपालिकाले न.पा.का गतिविधि सम्बन्धी सूचनाहरू सञ्चार माध्यमले माग गरेको वखत जुनसुकै वखतमा दिने गरेको छ । संचार जगतबाट आएका यथार्थपरक कुराहरूलाई पृष्ठपोषणको रूपमा लिने गरिएको र यि माध्यमहरूलाई स्वच्छ सुझावको लागि उत्प्रेरित समेत गर्ने गरिएको छ । नगरपालिकाले सञ्चारमध्यमको रूपमा टेलिभिजन, रेडियो, तथा पत्रपत्रिका मार्फत आफ्ना गतिविधिहरू सार्वजनिक गर्ने गर्दछ । यसका लागि नगरपालिका र लुम्बिनी सामुदायिक टेलिभिजनबीच **हाम्रो नगर, राम्रो नगर सिद्धार्थनगर** कार्यक्रम संचालन गर्न बार्षिक रूपमा सम्झौता गरिएको छ । उक्त कार्यक्रम मासिक रूपमा

१५ गते भित्रको अन्तिम विहबार साभ ८.०० बजे देखि ८.३० बजे सम्म आधा घण्टा तथा महिनाको अन्तिम विहबार सोही समयमा प्रशारण हुने गरेको छ ।

यसैगरि रेडियोतर्फ रुपन्देही एफ.एम. १०२ मेघाहर्जसंग बार्षिक रुपमा सम्भौता भई **हाम्रो नगर हाम्रो भैरहवा** कार्यक्रम प्रशारण भईरहेको छ । हप्ताको एउटा कार्यक्रम गरी मासिक ४ वटा कार्यक्रम प्रशारण गर्नु पर्ने र प्रशारण समय हरेक हप्ताको विहबार विहान ७.३० बजे देखि ८.०० बजे सम्म कायम गरिएको छ । सिद्धार्थ एफ.एम. ९८.८ मेघाहर्जसंग हरेक हप्ताको आईतबार विहान ७.३० बजे देखि ८.०० बजे सम्म आधा घण्टाको **हाम्रो सिद्धार्थनगर** कार्यक्रम संचालनका लागि बार्षिक सम्भौता गरी कार्यक्रम प्रशारण हुने गरेको छ । पत्रपत्रिकातर्फ नगरपालिकाले बेला बेलामा पत्रकार भेटघाट कार्यक्रमको आयोजना गर्ने गरेको छ । नगरपालिका विभिन्न गतिविधहरू तथा पत्रकारका जिज्ञासाहरूलाई समेटेर संचालन हुने पत्रकार अन्तरक्रिया कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा हुने गरेको छ । पत्रकारहरूले विकास निर्माण कार्यमा निर्वाह गर्ने उल्लेख्य भूमिकाका लागि नगरपालिकाले सिद्धार्थ पत्रकारिता पुरस्कारबाट हरेक बर्ष पत्रकारहरूलाई सम्मान गर्दै आईरहेको छ ।

परिच्छेद छ

निष्कर्ष तथा सुभावहरू

६.१ निष्कर्ष

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाले सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई अपनाएको छ । वडा भेला गर्ने र वडा भेलाबाट आएका योजनाहरू तथा लक्षित वर्गका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकतका आधारमा एकिकृत योजना तर्जुमा, नगरपालिका बोर्ड बैठक हुँदै नगरपरिषद्ले पारित गरी सोही बमोजिम कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । नगरपालिकाबाट १३ वटा वडाहरूमा गठन गरिएका वडा नागरिक मञ्च हरूको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नागरिक अनुगमनमा समेत महत्वपूर्ण भूमिका रहन गयो । सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रक्रियाले लक्षित वर्गका मागहरू सम्बोधन हुन सकेको र सामाजिक विकासले न.पा.को आ.व.२०७२/०७३ को बजेटमा प्राथमिकता पाएको छ । नगरपालिकाको योजना सञ्चालन भए देखि अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिको सक्रियतामा अनुगमन भई प्राप्त सल्लाह सुभाबका आधारमा सुधार गर्दै योजनाहरू समयमा नै सम्पन्न गरीरहेको छ । कतिपय योजनाहरू नगरपालिकाको एक्लो प्रयाशबाट मात्र सम्भव नहुने हुँदा उपभोक्ता समितिलाई प्रोत्साहित गरी संयुक्त लगानीमा साना तथा ठूला योजनाहरू सम्पन्न भएका छन् । त्यसबाट नगरबासीमा उत्साह आउनुका साथै विकासले गति लिन लागेको महशुस गरिएको छ ।

एशियाली विकास बैंकको अनुदान तथा ऋण सहयोगमा यस नगरमा सञ्चालित एकिकृत शहरी बिकास आयोजनाको कार्यान्वयन शुरु भएको छ । करी ७९ करोडमा सतह ढल तथा सडक कालोपत्रे र मर्मत हुने छ भने अत्याधुनिक सेनेटरी ल्याण्ड फिल्ड साईट निर्माणको क्रममा छ । यसबाट यो नगरको बिकासमा थप टेवा पुग्ने देखिएको छ ।

सिद्धार्थनगर नगरपालिकाले सुशासन कायम गर्नमा अहम भूमिका खेलेको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन तथा नियमावलीले तोकेको स्वतः खुलाशा हुनपर्ने १९ प्रकारका सूचनाहरू र अन्य सबै प्रकारका सूचनाहरू वेवसाईटमा राखिएका छन् । नगरपालिकाको आम्दानी लगायतको खर्चको सम्पूर्ण विवरण, लेखा परीक्षणको अन्तिम प्रतिवेदन तथा आन्तरिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदन, बोर्ड बैठकका तथा नगरपरिषद्का निर्णय वेव साईटमा राखिएका छन् । यसबाट नगरपालिकाको पारदर्शिता तथा आर्थिक जोखिम न्यूनीकरणमा भूमिका खेलेको छ । नगरपालिको सुशासन कायम गर्नका लागि सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक परीक्षण लगायत बार्षिक प्रगति समिक्षालाई नियमित रूपमा गरी प्राप्त सल्लाह सुभाबलाई बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा क्रमशः समावेश गर्दै लैजाने नगरपालिका बोर्ड बैठकले निर्णय समेत गरेको छ ।

नगरपालिको न्यूनतम शर्त तथा कार्य सम्पादन मापनमा प्रत्येक वर्ष अंक बढाई उत्कृष्टतातर्फ उन्मुख रहेको छ । यसबाट नगरपालिकाले प्राप्त हुने अनुदानमा बढोत्तरी हुनुका साथै नगरपालिकाले गर्ने क्रियाकलाप ऐन, नियम, कार्यविधि तथा निर्देशिका बमोजिम रहेको पुष्टि भएको छ ।

६.२ सुभावहरू

यस प्रतिबेदनबाट नगरपालिकाले सुशासनको क्षेत्रमा गरेका कार्यहरूको प्रस्तुती भै यथार्थ अवस्थाको चित्रण हुने, सकारात्मक अनुभवहरू आदान प्रदान गर्न सकिने, सुधारका क्षेत्रहरू पहिल्याउन सहयोग पुग्ने भएकोले यस किसिमको प्रयाशलाई सबै नगरपालिकाहरूमा पुर्याउन मंत्रालयबाट सकारात्मक भूमिकाको अपेक्षा गर्न सकिन्छ ।